

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย อภิปราย
ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช
2528 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำนวน 123 โรงเรียน
ที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้ง
นี้ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 118 คน ครูผู้สอนวิชาลูกเสือ 270 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล
ทั้งสิ้น 388 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและแบบตรวจสอบเอกสารที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น แบบสอบถามมี 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร ฉบับที่ 2 เป็น
แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาลูกเสือ แบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับมีลักษณะคล้ายกัน แบ่งออก
เป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น

แบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรวิชา ลูกเสือ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด และตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด

สำหรับแบบตรวจสอบเอกสาร เป็นการตรวจสอบเอกสารหลักสูตร เอกสาร ประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาลูกเสือ ในด้านปริมาณและ สภาพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งและรับแบบสอบถามและตรวจสอบเอกสาร ด้วยตนเอง โดยมีหนังสือจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ขอความร่วมมือโรงเรียน ในการตอบแบบสอบถามและตรวจสอบเอกสาร สำหรับแบบสอบถามที่ส่งไป 422 ฉบับ ได้รับคืน จำนวน 407 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.45 แยกเป็นแบบสอบถามของผู้บริหาร 123 ฉบับ และแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาลูกเสือ 284 ฉบับ ส่วนการตรวจสอบเอกสารผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โรงเรียน 123 โรงเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ และมีความสมบูรณ์ โดยใช้ค่าร้อยละพร้อมทั้ง เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้บริหาร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุสูงกว่า 46 ปี ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีอายุ สูงกว่า 46 ปี โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี ผู้บริหารโรงเรียนแต่ละขนาดส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี มีประสบการณ์ ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมากกว่า 15 ปี โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารมากกว่า 15 ปี โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่

มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารน้อยกว่า 1 ปี และ 1-5 ปี ในด้านการสอนลูกเสือผู้บริหารโรงเรียนแต่ละขนาดส่วนใหญ่เคยสอนลูกเสือ โดยสอนกิจกรรมลูกเสือ การเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา และวิชาผู้กำกับลูกเสือสำรองชั้นความรู้เบื้องต้น (BTC) โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา ส่วนในโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ

ในด้านเวลาเรียนของกิจกรรมสร้างนิสัยที่เหลือนอกเหนือจากการสอนวิชาลูกเสือ ร้อยละ 50.00 นั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนเลือกสอนกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่เลือกสอนกิจกรรมลูกเสือ และกิจกรรมยุวกาชาด โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สอนกิจกรรมลูกเสือ

1.2 ครูผู้สอนวิชาลูกเสือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ด้านอายุของครูผู้สอน ส่วนใหญ่มีอายุ 30-34 ปี โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีอายุ 40-44 ปี โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีอายุ 30-34 ปี ครูผู้สอนในโรงเรียนแต่ละขนาด ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี งานที่รับผิดชอบส่วนใหญ่สอนวิชาลูกเสือ และกลุ่มอื่นทุกกลุ่มประสบการณ์ และเป็นครูประจำชั้นโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่สอนวิชาลูกเสือ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและเป็นครูประจำชั้นโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สอนวิชาลูกเสือ และกลุ่มอื่นทุกกลุ่มประสบการณ์ และเป็นครูประจำชั้น ด้านงานสอนคิดเป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอน 25-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่สอน 20-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่สอน 20-24 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สอน 25-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประสบการณ์ในการสอนลูกเสือ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1-5 ปี โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 6-10 ปี โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1-5 ปี เหตุผลในการสอนวิชาลูกเสือ

ส่วนใหญ่สอนเพราะเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา และโรงเรียนจัดให้สอน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่สอนเพราะได้รับการอบรมหลักสูตรลูกเสือมาก่อน และโรงเรียนจัดให้สอน โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สอนเพราะเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา โรงเรียนแต่ละขนาดส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ โดยส่วนใหญ่อบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา

2. สภาพการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพุมธานี ในด้านต่าง ๆ ตามการปฏิบัติจริงของผู้บริหารและครูผู้สอน

2.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

ด้านนโยบายในการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติหรือนโยบายในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ เกี่ยวกับหลักการและแนวปฏิบัติหรือนโยบายในการใช้หลักสูตรนั้นส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในด้านการพัฒนานักเรียนตามจุดหมาย หลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยผู้กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติ หรือนโยบายนั้นส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนร่วมกันกำหนด และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีการกำหนดด้วยการมุ่งเน้นในด้านการพัฒนานักเรียนตามจุดหมาย หลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 การพัฒนาคุณภาพของนักเรียน และการให้นักเรียนดำรงชีวิตบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม โดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูในโรงเรียนร่วมกันกำหนด โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ยังไม่มีการกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติ หรือนโยบายในการใช้หลักสูตร โรงเรียนทั้ง 2 ขนาดดำเนินการใช้หลักสูตรโดยปฏิบัติตามคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และปฏิบัติตามนโยบายของ สปช. ในส่วนของการวางแผนการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีการวางแผน โดยส่วนใหญ่จะจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ/โครงการ และมีการปฏิบัติตามแผนทุกขั้นตอน

ด้านการจัดทำกำหนดการสอนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำ โดยส่วนใหญ่ครูผู้สอนวิชาลูกเสือในโรงเรียนร่วมกันจัดทำกำหนดการสอน และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีการจัดทำ

กำหนดการสอน โดยครูผู้สอนวิชาลูกเสือในโรงเรียนร่วมกันจัดทำ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำ สำหรับการจัดทำกำหนดการสอน และบันทึกการสอนของครูผู้สอน ส่วนใหญ่จัดทำทั้งกำหนดการสอนและบันทึกการสอน วิธีการจัดทำกำหนดการสอนนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดทำด้วยตนเอง แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จัดทำทั้งกำหนดการสอน และบันทึกการสอน โดยส่วนใหญ่ครูผู้สอนจัดทำ กำหนดการสอนด้วยตนเอง ส่วนในโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่จัดทำเฉพาะบันทึกการสอน สำหรับหลักการและเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางจัดทำบันทึกการสอนนั้น ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ศึกษาแผนการสอน และจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นแนวทางการจัดทำ

ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรนั้น โรงเรียนแต่ละขนาดส่วนใหญ่ จัดทำบันทึกการสอน แผนการสอนและกำหนดการสอน ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาลูกเสือ ส่วนวิธีการสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรนั้น ส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำ จัดตั้งงบประมาณสนับสนุน และจัดประชุม/อบรมวิธีการจัดทำ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำ โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำ สำหรับเอกสารประกอบหลักสูตรที่ ครูผู้สอนใช้ประกอบการสอน ครูผู้สอนในโรงเรียนแต่ละขนาด ส่วนใหญ่ใช้แผนการสอน และ เอกสารความรู้สำหรับครู เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ครูผู้สอน ในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมจัดทำกำหนดการสอน แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมจัดทำกำหนดการสอน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมจัดทำแผนการสอน ด้านการได้รับความสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ

2.2 การปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

ด้านการเตรียมบุคลากร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของครู ผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน โดยวิธีการสัมภาษณ์ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีการสำรวจ โดยวิธีการสัมภาษณ์

โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ยังไม่มี การสำรวจ ด้านวิธีการเตรียมครูผู้สอน เพื่อนำหลักสูตร ไปใช้ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดส่งครูไปเข้ารับการประชุม/อบรม แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ทุกโรงเรียนใช้วิธีการจัดส่งครูไปเข้ารับการประชุม/อบรม และจัด เอกสารหลักสูตรให้ศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ใช้ วิธีการจัดส่งครูไปเข้ารับการประชุม/อบรมด้านวิธีการช่วยเหลือครูผู้สอน เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความ รู้ ผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดใช้วิธีการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ๆ

ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมก่อน สอนวิชาลูกเสือ โดยส่วนใหญ่เตรียมความพร้อมด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ด้วย การศึกษาหลักสูตรและเอกสารการใช้หลักสูตรด้วยตนเอง เตรียมความพร้อมด้านสื่อการเรียน การสอน ด้วยการสำรวจสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ เตรียมความพร้อมด้านวิธีการจัดการเรียน การสอน ด้วยการศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร/แผนการสอน และเตรียมความ พร้อมด้านการวัดและประเมินผลการเรียนด้วยการศึกษาวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนใน หลักสูตร เกี่ยวกับจำนวนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาลูกเสือ นั้น ส่วนใหญ่มี ไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอน และส่วนใหญ่แก้ปัญหาโดยจัดส่งครูที่สอนวิชาอื่นให้เข้า รับการอบรม เพื่อสอนวิชาลูกเสือ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาด ใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดเล็ก และ ขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่แก้ปัญหาโดยจัดส่ง ครูที่สอนวิชาอื่นให้เข้ารับการอบรม เพื่อสอนวิชาลูกเสือ ส่วนด้านการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ครู ผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมระยะสั้น ๆ

ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านวิธีการที่ใช้ในการจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดครูที่มีประสบการณ์ในการสอนลูกเสือเข้าสอนวิชาลูกเสือ และเมื่อพิจารณา ตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ใช้วิธี จัดครูที่มีประสบการณ์ในการสอนลูกเสือเข้าสอน โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดครู ที่มีประสบการณ์ในการสอนลูกเสือและจัดครูที่เคยผ่านการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ เข้าสอน ด้านเอกสารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรที่โรงเรียนทุกขนาดจัดให้ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ได้แก่ คู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และ แผนการสอนวิชาลูกเสือ การช่วยเหลือครูผู้สอนในการจัดหา/จัดทำสื่อการเรียนการสอนนั้น

โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่จะให้ความสะดวกในการเบิกจ่ายวัสดุต่าง ๆ ในด้านวัสดุ/อุปกรณ์/สื่อการเรียนการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนจะแก้ปัญหาโดยสนับสนุนให้คณะครูผู้สอนวิชาลูกเสือร่วมกันจัดทำ และวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนเหล่านี้ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดจัดซื้อด้วยงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การดำเนินการซ่อมแซมและบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีการดำเนินการโดยคณะครูร่วมกันดำเนินการ ในด้านของสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีเพียงพอ และส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ

สำหรับเอกสารหลักสูตรวิชาลูกเสือที่โรงเรียนจัดให้ครูผู้สอนนั้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่ในโรงเรียนทุกขนาดได้รับแผนการสอนวิชาลูกเสือ คู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 เอกสารความรู้สำหรับครูและหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนมีไม่เพียงพอ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีเพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอ และแก้ปัญหาโดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ การบริการด้านการใช้และการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนมีบริการด้านการสำรวจความต้องการสื่อการเรียนการสอน แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีบริการด้านการซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนที่ชำรุด โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีบริการด้านการสำรวจความต้องการสื่อการเรียนการสอน ลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่มีในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นสื่อที่จัดทำขึ้น โดยครูผู้สอนจัดทำด้วยตนเอง ส่วนสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีเพียงพอ โดยเรียนภาคทฤษฎีในห้องเรียนและฝึกปฏิบัติในสนาม

ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่โรงเรียนมีการดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้นิเทศในการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียน วิธีการที่ใช้ในการนิเทศ ส่วนใหญ่คือ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการสังเกตการสอนของครู และส่วนใหญ่นิเทศตามโอกาสที่อำนวย วิธีการติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการและไม่มีดำเนินการ

การเป็นจำนวนโรงเรียนเท่ากัน โดยผู้มีบทบาทในการนิเทศส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าสายชั้น วิธีการนิเทศส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุม/อบรม/สัมมนา การสังเกตการสอนของครู และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยนิเทศเฉพาะเรื่องที่มีปัญหา นิเทศตามแผนงาน/โครงการที่โรงเรียนจัดทำและนิเทศตามโอกาสที่อำนวย โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีการดำเนินการ ผู้มีบทบาทในการนิเทศส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารโรงเรียน วิธีการนิเทศส่วนใหญ่ใช้วิธีการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการสังเกตการสอนของครู โดยนิเทศตามโอกาสที่อำนวย ส่วนวิธีการติดตามผล โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ยังไม่มีดำเนินการ สำหรับครูผู้สอน ส่วนใหญ่ตอบว่ายังไม่มีดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ

2.3 การจัดการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่เตรียมการสอนทุกครั้งก่อน และชี้แจงจุดประสงค์ตามแผนการสอนให้นักเรียนทราบทุกครั้งก่อน ส่วนวิธีการที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม เป็นประจำ จัดกิจกรรมเป็นรายบุคคล เป็นบางครั้ง และจัดทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเป็นบางครั้ง สำหรับจำนวนคาบเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ตอบว่าเพียงพอ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการสอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ใช้ของจริงของจำลอง แผนภาพ แผนภูมิ และแผนผัง การชี้แจงข้อบกพร่องในการเรียนให้นักเรียนทราบ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีการชี้แจงให้ทราบทุกครั้ง การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติในการเรียนวิชาลูกเสือ ส่วนใหญ่ฝึกปฏิบัติทุกครั้งที่มีในแผนการสอน แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ฝึกปฏิบัติทุกครั้งที่มีในแผนการสอน โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ฝึกปฏิบัติเป็นบางครั้ง เพราะใช้การสาธิตแทน การจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ไม่มีการสอนซ่อมเสริม

ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน โดยกิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่คือ กิจกรรมรอบกองไฟ ผู้มีส่วนในการจัดส่วนใหญ่คือ ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันจัดทำ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมากส่วนใหญ่กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่

จัดคือ กิจกรรมรอบกองไฟ ผู้มีส่วนร่วมในการจัด ในโรงเรียนขนาดใหญ่คือ ครูผู้สอนวิชาเดียวกัน ร่วมกันจัดทำ โรงเรียนขนาดเล็กคือ ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันจัดทำ โรงเรียนขนาดเล็ก มากคือ ครูผู้สอนแต่ละคนจัดทำเอง สำหรับโรงเรียนขนาดกลาง กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนที่จัดส่วนใหญ่คือ กิจกรรมนอกสถานที่ โดยครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันจัดทำ

ด้านเทคนิคและวิธีสอน ในด้านการเลือกวิธีสอนนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดใช้เกณฑ์เลือกตรงตามวัตถุประสงค์และเลือกตรงตามเนื้อหา วิธีสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่ การใช้เกมและเพลง การใช้กระบวนการกลุ่ม หรือการจัดระบบหมู่ และการฝึกปฏิบัติกิจกรรม วิธีสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การศึกษานอกสถานที่ การเล่นเกม การสอนแบบแก้ปัญหา การแบ่งกลุ่มศึกษา และการศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล วิธีสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติ ได้แก่ การเชิญวิทยากร

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ชี้แจงหลักเกณฑ์ และกำหนดวิธีการวัดผลให้นักเรียนทราบทุกครั้งก่อนเริ่มสอน และส่วนใหญ่มีการวัดและประเมินผลก่อนและหลังการเรียนเป็นบางครั้ง โดยประเมินผลในด้านการนำไปใช้และความเข้าใจ ส่วนวิธีการที่ใช้ในการวัดผลการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ในโรงเรียนทุกขนาดใช้การสังเกตและตรวจผลงาน โดยส่วนใหญ่นำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน และชี้แจงข้อบกพร่องให้นักเรียนทราบเพื่อปรับปรุงตนเอง

3. ปัญหาในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

ด้านนโยบายในการใช้หลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ นโยบายหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหา นโยบายหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน และความร่วมมือของบุคลากรในการปฏิบัติตามนโยบายหรือแนวปฏิบัติ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหา

นโยบายหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหานโยบายหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน และการวางแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับนโยบายหรือแนวปฏิบัติในการใช้หลักสูตร

ด้านการจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอน ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่าปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาคือครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีปัญหาคือครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของกำหนดการสอนและบันทึกการสอน สำหรับครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีปัญหาระยะเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ และตัวครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาคือตัวครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ

ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาคือครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ และเอกสารประกอบการจัดทำไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาคือครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ สำหรับครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ งบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ และเอกสารประกอบการจัดทำไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาคือตัวครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ

3.2 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

ด้านการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร ผู้บริหารในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ พื้นฐานความรู้ ความสามารถของครูต่างกัน ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ มีงานรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาเตรียมตัว

เกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนวิชาลูกเสือ ผู้บริหารในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการสอนวิชาลูกเสือ และจำนวนครูมีไม่เพียงพอที่จะสอนวิชาลูกเสือ

เกี่ยวกับการบริการวัสดุหลักสูตรวิชาลูกเสือ ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องสื่อมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครู และงบประมาณในการดำเนินการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ

ด้านสถานที่จัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีปัญหา

ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ผู้บริหารส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ ความเข้าใจ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดเครื่องมือดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่มีเวลาดำเนินการเนื่องจากงานอื่นมาก โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่มีเวลาดำเนินการเนื่องจากงานอื่นมาก และขาดเครื่องมือดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

3.3 การจัดการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่าปัญหาที่สำคัญคือ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหา ความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกันและเวลาในการเตรียมการสอนไม่เพียงพอ

ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่าปัญหาที่

สำคัญคือ ปัญหาเรื่องความพร้อมของครูที่จัดกิจกรรม แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหาเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องความพร้อมของครูที่จัดกิจกรรม

ด้านเทคนิคและวิธีสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาทักษะการสอนในเทคนิคและวิธีสอนบางประเภท แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหาทักษะการสอนในเทคนิคและวิธีสอนบางประเภท และไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีสอนใหม่ ๆ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาทักษะการสอนในเทคนิคและวิธีสอนบางประเภท

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ตอบว่าปัญหาที่สำคัญคือ เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนไม่เพียงพอ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีปัญหาความไม่ชัดเจนของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการเรียน และไม่สามารถวัดและประเมินผลการเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีปัญหาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนไม่เพียงพอ และไม่สามารถวัดและประเมินผลการเรียนได้อย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีปัญหาการสร้างและการใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียน

สรุปผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพทุมธานี

1. การตรวจสอบปริมาณและสภาพของเอกสารหลักสูตรวิชาลูกเสือ สรุปผลได้ดังนี้ เอกสารคู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ เนตรนารีและยุวกาชาดระดับประถมศึกษา 2528 กรมพลศึกษาจัดพิมพ์ (หลักสูตรวิชาลูกเสือ) โรงเรียนส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอ และส่วนใหญ่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารเล่มนี้ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ แต่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอและมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

เอกสารแผนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี ระดับประถมศึกษา กรมพลศึกษา

กรมวิชาการ หรือมูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดพิมพ์ โรงเรียนส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ แต่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ แต่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอและมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่โรงเรียนไม่มีเอกสารเล่มนี้และมีเพียงพอเท่ากัน และในโรงเรียนที่มีเพียงพอ เอกสารจะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

เอกสารแผนการสอนวิชาลูกเสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สำนักงานศึกษาธิการ อำเภอมืองปทุมธานีจัดพิมพ์ โรงเรียนส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอและมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ แต่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

เอกสารหนังสือวิชาลูกเสือ ตามหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2528 มูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดพิมพ์ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีเอกสารเล่มนี้

เอกสารหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา กรมพลศึกษา และกรมวิชาการจัดพิมพ์ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีเอกสารเล่มนี้

2. การตรวจสอบปริมาณและสภาพของสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาลูกเสือ สรุปผลได้ดังนี้

2.1 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สื่อชุดรูปภาพและบัตรคำชื่อตัวละคร เรื่องเมากลิ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ มีไม่เพียงพอ และมีเพียงพอ จำนวนเท่า ๆ กัน โดยในโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดรูปภาพเกี่ยวกับลูกเสือสำรอง โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้ไม่เพียงพอ แต่มีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดบัตรอักษรคำว่า "ทำดีที่สุด" (สำหรับเล่นเกมประสมอักษร)

ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดแผนภูมิและแผนภูมิเพลง ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

2.2 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

สื่อชุดภาพลูกเสือแสดงท่าทำความเคารพ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้และมีเพียงพอเท่า ๆ กัน โรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดพระบรมฉายาลักษณ์ ภาพพระราชกรณียกิจ และเอกสารเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

สื่อชุดภาพธงหรือของจริง เอกสารเกี่ยวกับธงและแผนที่โลก ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดแผนภูมิเพลง โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ทุกโรงเรียนและโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

2.3 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สื่อชุดแผนภูมิ แผนภูมิเพลงและแผนภูมิภาพ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดภาพประกอบนิทาน หนังสือนิทานและหนังสือเพลง โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่มีสื่อชุดนี้ และมีเพียงพอเท่า ๆ กัน โดยโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดอุปกรณ์การเล่นเกม ภาพหรือหุ่นจำลอง โทรทัศน์และสมุดโทรทัศน์

ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดภาพธงชาติประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

2.4 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สื่อชุดภาพประกอบการสอนการปฐมพยาบาล ธรรมชาติ สัตว์ เครื่องดนตรี และภาพของลูกเสือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดแผนภูมิและแผนภูมิเพลง ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดอุปกรณ์เกี่ยวกับทิศและบัตรคำสั่งเล่นเกมปฏิบัติตามคำสั่ง โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดหุ่นมือและอุปกรณ์เกี่ยวกับการทำหุ่นเชิด ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

2.5 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สื่อชุดแผนภูมิและแผนภูมิเพลง ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดภาพประกอบการสอนอยู่ค่ายพักแรมและการแสดงการทำความเคารพ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดพระบรมฉายาลักษณ์และภาพพระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 6

โรงเรียนส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ไม่มีสื่อชุดนี้ และมีเพียงพองานเท่ากัน โดยโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

สื่อชุดเอกสารพิชิตการ หนังสือวิชาพิเศษ และไม้พลองลูกเสือสามัญ
โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่
ไม่มีสื่อชุดนี้ มีไม่เพียงพอ และมีเพียงพอ จำนวนเท่ากัน โดยในโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพ
สมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ และมีเพียงพอจำนวนเท่ากัน โดย
ในโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก
ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้

2.6 สื่อการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สื่อชุดแผนภูมิ ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

สื่อชุดภาพประกอบการสอน พระราชกรณียกิจ ศาสนา ประเทศชาติ การ
บำเพ็ญประโยชน์ของลูกเสือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ แต่เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน
พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ มีไม่เพียงพอ และมีเพียงพอ จำนวนเท่า ๆ กัน โดยใน
โรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้ไม่เพียง
พอ และมีเพียงพอ จำนวนเท่ากัน โดยในโรงเรียนที่มีสื่อชุดนี้จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้
โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อชุดนี้ โรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีสื่อชุดนี้เพียงพอ
และมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้

สื่อชุดเทปหรือแถบบันทึกเสียง บทสวดและสไลด์ประวัติ และพิธีกรรมทาง
ศาสนา ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อชุดนี้

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีประเด็นสำคัญที่น่า
จะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 46 ปีขึ้นไป มีวุฒิการ
ศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีประสบการณ์
ในตำแหน่งมากกว่า 15 ปี และเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ โดย

ส่วนใหญ่เคยอบรมหรือสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ส่วนผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี มีประสบการณ์ในตำแหน่งน้อยกว่า 5 ปี และส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ และผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนกิจกรรมลูกเสือ จากผลการวิจัยจะเห็นว่าในภาพรวมแล้ว ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการทำงาน และการจัดการเรียนการสอนมานานพอสมควร ทำให้น่าเชื่อได้ว่าการนำหลักสูตรวิชาลูกเสือไปใช้น่าจะบังเกิดผลดี และมีประสิทธิภาพ แต่มีข้อน่าสังเกตคือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี มีประสบการณ์ในตำแหน่งน้อยกว่า 5 ปี และส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ อาจเนื่องมาจากปัจจุบันการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจะต้องสอบแข่งขันและผ่านการอบรม และการกำหนดให้ขนาดของโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญในการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น จึงเป็นเหตุให้มีการเลื่อนไหลไปสู่โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมากได้ผู้บริหารใหม่ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย อันอาจจะมีผลกระทบต่อ การนำหลักสูตรไปใช้ โดยเฉพาะในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ดัง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 185) กล่าวว่า การขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจะได้จัดหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้กับผู้บริหารที่เข้าสู่ตำแหน่งใหม่

ในด้านเวลาเรียนของกิจกรรมสร้างนิสัยที่เหลือนอกเหนือจากการสอนวิชาลูกเสือ ร้อยละ 50 นั้น โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่เลือกสอนกิจกรรมลูกเสือ และกิจกรรมยุวกาชาด แต่โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่เลือกสอนกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา ฤทธิบุตร (2524: 296) อนงค์ศิริ วิชาลัย (2525: 97-100) สุนิตย์ เทวารุทธิ (2527: 79) และสิรี เกิดไพโรจน์ (2529: 133) ที่ว่า "ในการเรียนกิจกรรมสร้างนิสัย โรงเรียนส่วนใหญ่เลือกเรียนกิจกรรมลูกเสือ และยุวกาชาด ผู้บริหารและครู เห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีความสามัคคี" อีกประการหนึ่งคือ กิจกรรมลูกเสือและกิจกรรมยุวกาชาด สามารถส่งเสริมให้การเรียนวิชาลูกเสือ ซึ่งเป็นวิชาบังคับบังเกิดผลดียิ่งขึ้น

สำหรับครูผู้สอนวิชาลูกเสือ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 30-34 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ แต่มีครูผู้สอนประมาณร้อยละ 50 เท่านั้น ที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 จะเห็นได้ว่า มีครูผู้สอนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้รับการอบรม อันอาจมีผลกระทบต่อกรนำหลักสูตรวิชาลูกเสือไปใช้ โดยเฉพาะในด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการจัดการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนดไว้ ในด้านงานที่รับผิดชอบ โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่สอนวิชาลูกเสือและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย พร้อมทั้งเป็นครูประจำชั้น และมีงานสอน 20-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และให้เหตุผลในการสอนว่าได้รับการอบรมหลักสูตรลูกเสือมาก่อน และโรงเรียนจัดให้สอน โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมากสอนวิชาลูกเสือและกลุ่มประสบการณ์อื่นทุกกลุ่ม พร้อมทั้งเป็นครูประจำชั้น และสอน 25-30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สอนวิชาลูกเสือ เพราะเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา จะเห็นว่าครูผู้สอนในโรงเรียนแต่ละขนาดมีงานสอนค่อนข้างมาก ถึงแม้โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจะสอนกลุ่มประสบการณ์เดียว แต่ก็มีชั่วโมงสอนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนวิชาลูกเสือที่โรงเรียนจัดให้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 63) ที่พบว่า "ครูผู้สอนวิชาลูกเสือไม่ได้สอนวิชาลูกเสืออย่างเดียว แต่ต้องสอนวิชาอื่นด้วย มีชั่วโมงสอนมากเกินไป สอนลูกเสือ เพราะได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน มิได้สอนด้วยความสมัครใจ และความรักในกิจการของลูกเสือ" จึงอาจทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือเป็นไปอย่างด้อยประสิทธิภาพ เนื่องจากครูที่ถูกจัดให้สอนอาจไม่มีความถนัดเพียงพอ ทำให้ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร จึงควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจะได้จัดอบรมการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษาให้แก่ครูทุกคน และนิเทศติดตามผล รวมทั้งการเสริมกำลังใจให้แก่ผู้สอนอย่างเพียงพอ

2. สภาพการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528

2.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

ด้านนโยบายในการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีการกำหนดหลักการและแนวปฏิบัติหรือนโยบายในการใช้หลักสูตร โดยมุ่งเน้นในด้านการพัฒนานักเรียนตามจุดหมายหลักของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 การ

พัฒนาคุณภาพของนักเรียนและการให้นักเรียนดำรงชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนด โดยโรงเรียนทั้ง 2 ขนาด ดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยการปฏิบัติตามคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีการกำหนดนโยบายในการใช้หลักสูตร ดังเช่น ชูบ กาญจนประกร (อ้างถึงใน เสนาะ ตีแยว 2521: 26) กล่าวว่า "นโยบาย หมายถึง แนวทางการปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นโยบายจะชี้ให้เห็นว่าฝ่ายบริหารควรทำอย่างไร และปฏิบัติยึดถืออะไร จึงจะทำงานดำเนินการไปอย่างราบรื่น" ดังนั้นในการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบายเสียก่อน จากผลการวิจัยพบว่านโยบายที่กำหนดมุ่งเน้นในด้านการพัฒนานักเรียนตามจุดหมายหลักการของหลักสูตร การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและการให้นักเรียนดำรงชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม จะเห็นได้ว่านโยบายที่กำหนดนี้ กำหนดขึ้นโดยยึดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นเกณฑ์ รวมถึงจุดหมายของการเรียนการสอนวิชาลูกเสือด้วย ซึ่งเป็นการกำหนดที่ถูกต้อง เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายการพัฒนานักเรียน นอกจากนี้การกำหนดนโยบายยังควรคำนึงถึงกรอบนโยบายของหน่วยเหนือด้วย ดังที่ กมล ธิโสภา (2522: 39) กล่าวว่า "ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้นโยบายระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นนโยบายของชาติ ของกระทรวง ของกรมฯ และนำนโยบายระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะของกรมมาวางเป็นนโยบายของโรงเรียน" ส่วนผลการวิจัยของโรงเรียนขนาดเล็กที่พบว่ายังไม่มีการกำหนดนโยบาย อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็กไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนมากนัก บุคลากรมีจำกัดแต่มีงานที่ต้องปฏิบัติค่อนข้างมาก อาจทำให้ผู้บริหารเห็นว่าการปฏิบัติตามคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็เพียงพอแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่ค่อยถูกต้องนัก เพราะแนวปฏิบัติตามหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น เป็นกรอบในการปฏิบัติงานที่ค่อนข้างกว้าง เพราะจัดทำให้โรงเรียนทั่วประเทศปฏิบัติ อาจไม่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนก็ได้ ดังนั้นโรงเรียนทุกขนาดน่าจะได้มีการกำหนดนโยบายในการใช้หลักสูตรไว้บนนโยบายของโรงเรียนด้วย โดยนำกรอบนโยบายของหน่วยเหนือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและแนวปฏิบัติของหลักสูตร รวมถึงสภาพปัจจุบันของโรงเรียนเป็นแนวทางการจัดทำนโยบายของโรงเรียน

ด้านการจัดทำกำหนดการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ปฏิบัติตรงกันคือ มีการจัดทำ กำหนดการสอน แสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เห็นความสำคัญของการกำหนดการสอน ทั้งนี้เพราะกำหนดการสอนเป็นเครื่องมือ ที่ช่วยให้ครูผู้สอนได้วางแผนในการสอน จัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ครูสามารถ ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ให้ครบตามเนื้อหาและตามขั้นตอนที่แผนการสอนกำหนดไว้ (วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล 2530: 163) ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ยังไม่มีการจัดทำกำหนดการสอน นั้นอาจเนื่องมาจากสภาพของโรงเรียนขนาดเล็กมาก ที่มีบุคลากรจำกัด ส่วนใหญ่จะมีครูพอดี กับชั้นเรียน หรือไม่ครบชั้นเรียน และบางครั้งผู้บริหารอาจต้องทำหน้าที่สอนด้วย และจากผล การศึกษาด้านปัญหาพบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำกำหนดการสอน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หรือสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดควร จะได้จัดอบรม พร้อมทั้งนิเทศติดตามผลให้ความช่วยเหลือต่อไป

ข้อนำสังเกตประการหนึ่งคือ การจัดทำกำหนดการสอนของโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่กำหนดให้ครูผู้สอนวิชาลูกเสือใน โรงเรียนร่วมกันจัดทำ แต่ในทางปฏิบัติครูผู้สอนแต่ละคนจัดทำด้วยตนเอง อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารเห็นว่าการจัดทำกำหนดการสอนในโรงเรียนควรมีรูปแบบและกิจกรรมต่าง ๆ ตลอด จนกำหนดการจัดการเรียนการสอนเหมือนกัน เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนเป็นไปในแนวทาง เดียวกัน แต่ครูผู้สอนอาจเห็นว่าต้องใช้เวลาในการจัดทำคือ จะต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ในหลักสูตร ในแผนการสอน และถ้ารวมกลุ่มกันจะทำให้ใช้เวลาก่อนข้างมาก จากผลการ วิจัยข้อมูลทั่วไปพบว่า ครูผู้สอนมีชั่วโมงสอนก่อนข้างมาก สอนมากกว่าหนึ่งกลุ่มประสบการณ์ และยังต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมีนา คงสุริยะนาวัน (2529: 85) ที่พบว่า "ครูที่สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ส่วนใหญ่สอนมากกว่าหนึ่งกลุ่มประสบการณ์" ดังนั้นครูจึงต้องเตรียมการสอนหลายวิชา นอกจากนี้ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังต้องรับผิดชอบ งานโครงการต่าง ๆ ของหน่วยเหนือด้วย ครูผู้สอนจึงจัดทำกำหนดการสอนด้วยตนเอง โดย อาจใช้เวลาส่วนตัวจัดทำ ฉะนั้นผู้บริหารควรจะได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานหรือปฏิทินปฏิบัติงาน ให้แน่นอน เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้จัดเวลาและเตรียมตัวล่วงหน้าได้

สำหรับการจัดทำบันทึกการสอนนั้น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาด

มีการจัดทำบันทึกการสอน โดยศึกษาแผนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นแนวทางการจัดทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพจิตร คิสเสถียร (2530: 101) ที่พบว่า "ครูผู้สอนส่วนใหญ่ในจังหวัดปทุมธานี มีการจัดทำบันทึกการสอนโดยใช้เอกสารคู่มือครู และแผนการสอนเป็นแนวทางในการจัดทำ" ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ครูจัดทำบันทึกการสอนเป็นสิ่งที่สมควรสนับสนุน ทั้งนี้เพราะบันทึกการสอนเป็นแนวทางของครูในการเตรียมการสอน ดำเนินการสอน และวัดผล/ประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ประกอบกับครูผู้สอนได้ศึกษาแผนการสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้ประกอบการจัดทำ จึงถือว่าเป็นวิธีการจัดทำที่ถูกต้อง เพราะจุดประสงค์การเรียนรู้จะบอกได้ว่าเมื่อจบการเรียนการสอนแล้วต้องการให้ผู้เรียนเกิดอะไรขึ้น และแผนการสอนจะมีรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ

ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า เอกสารที่โรงเรียนทุกขนาดจัดทำส่วนใหญ่คือ บันทึกการสอน แผนการสอน และกำหนดการสอน ผู้มีส่วนร่วมคือ ครูผู้สอนวิชาลูกเสือสำหรับเอกสารที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดใช้มากคือ แผนการสอนและเอกสารความรู้สำหรับครู โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีส่วนร่วมจัดทำกำหนดการสอน โรงเรียนขนาดเล็กมาก มีส่วนร่วมจัดทำแผนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าเอกสารประกอบหลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ดังที่สันต์ ธรรมบำรุง (2526: 164) ได้กล่าวว่า "การนำหลักสูตรมาใช้หรือการนำหลักสูตรมาสู่ชั้นเรียน สามารถดำเนินการด้านเอกสารหลักสูตรดังแผนภาพนี้

หลักสูตร → เอกสารหลักสูตร → ชั้นเรียน" ดังนั้นเอกสารประกอบหลักสูตรจึงเป็นตัวกลางที่สำคัญยิ่งที่นำหลักสูตรไปใช้ให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สำหรับเอกสารความรู้สำหรับครูที่ครูส่วนใหญ่ใช้ประกอบการสอน แต่โรงเรียนยังไม่มีจัดทำนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการจัดทำขึ้น เพราะมีส่วนช่วยเสริมรายละเอียดในการสอน และเตรียมการสอนของครูได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรนี้ กลุ่มโรงเรียนน่าจะได้มีบทบาทในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรบางประเภท เช่น เอกสารความรู้สำหรับครู หนังสือความรู้สำหรับนักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้โดยอาจขอความร่วมมือจากครูที่มีความรู้ความสามารถในการสอนลูกเสือแต่ละโรงเรียน วิทยากรเกี่ยวกับลูกเสือ ผู้เชี่ยวชาญจากเขตการศึกษา และกรมพลศึกษาร่วมกันจัดทำ

ข้อนำสั่งเกตประการหนึ่งในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรคือ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำ จัดตั้งงบประมาณสนับสนุน และจัดประชุม/อบรมวิธีการจัดทำ โรงเรียนขนาดกลางส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่สนับสนุนช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำ แต่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนแต่ละขนาดได้พยายามสนับสนุนช่วยเหลือตามสภาพความพร้อมของแต่ละโรงเรียน แต่ครูผู้สอนอาจเห็นว่าการสนับสนุนช่วยเหลือนั้นยังไม่เพียงพอต่อการจัดทำ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนน่าจะได้มีการประชุมปรึกษาหารือแนวทางการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรระหว่างคณะครูในโรงเรียน โดยชี้แจงให้เห็นถึงขีดจำกัดหรือความพร้อมของโรงเรียนที่สามารถจะช่วยเหลือได้ และถ้าผู้บริหารมีส่วนช่วยในการจัดทำด้วย ปัญหาเหล่านี้จะลดลง หรือหมดไป

2.2 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

ด้านการเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2530: 165) ที่พบว่า "โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของครูผู้สอน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์" นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการสำรวจความพร้อมของครูผู้สอนนั้น ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางที่บุคลากรในโรงเรียนค่อนข้างมาก ควรจะใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจความสนใจ เป็นต้น เพราะวิธีการสัมภาษณ์มีข้อจำกัดด้านเวลา ถ้าบุคลากรมากไม่สามารถทำได้ทั่วถึง ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีการสำรวจความพร้อม อาจเนื่องมาจากจำนวนบุคลากรในโรงเรียนน้อย ประมาณ 5-7 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะรู้ว่าใครมีความสามารถทางด้านไหน การบริหารงานไม่ค่อยยุ่งยากสลับซับซ้อนมากนัก ผู้บริหารอาจคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีการสำรวจ แต่อย่างไรก็ตาม การสำรวจความพร้อมของครูผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน ควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียนทุกขนาด เพราะจะเป็นข้อมูลในการเตรียมบุคลากรให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการเตรียมตัวครูผู้สอนเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดส่งครูไปเข้ารับการอบรม/สัมมนา การที่ครูได้เข้ารับการอบรมจะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพราะการจัด

อบรมหรือฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (ภิญโญ สาร 2517: 442) หากครูได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาลูกเสือ ก็จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ และทำให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ผลการวิจัยพบว่า มีการเตรียมความพร้อมก่อนสอนวิชาลูกเสือทั้งด้านตัวหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียน ถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี แต่จากการศึกษาข้อมูลจำนวนครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการสอนพบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอน และแก้ปัญหาโดยจัดส่งครูที่สอนวิชาอื่นให้เข้ารับการอบรม เพื่อสอนวิชาลูกเสือ นับว่าเป็นการปฏิบัติที่ดีที่สุด เพราะข้อจำกัดด้านบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีค่อนข้างมาก โดยเฉพาะไม่สามารถเลือกครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะวิชาได้

ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า วิธีการจัดครูเข้าสอน โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่จัดครูที่มีประสบการณ์ในการสอนลูกเสือเข้าสอน โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่จัดครูที่มีประสบการณ์ในการสอนลูกเสือ และจัดครูที่ผ่านการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือเข้าสอน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนแต่ละขนาดจัดครูเข้าสอนถูกต้องตามหลักการ จึงน่าจะมีส่วนก่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชานี้ ดังที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2530: 2) กล่าวถึง "การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรว่า เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความสมัครใจของครูแต่ละคน" สำหรับในด้านการบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรที่โรงเรียนทุกขนาดจัดให้ครูผู้สอนและครูผู้สอนใช้ประกอบการสอน ส่วนใหญ่ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ และแผนการสอนวิชาลูกเสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพจิตร ดิสเสถียร (2530: 98-100) ที่พบว่า "ครูผู้สอนในจังหวัดปทุมธานีใช้หลักสูตรประถมศึกษา คู่มือครูและแผนการสอน ประกอบการสอนเป็นประจำ" ส่วนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดมีไม่เพียงพอซึ่งผู้บริหารแก้ปัญหาโดยสนับสนุนให้คณะครูผู้สอนวิชาลูกเสือร่วมกันจัดทำแต่ครูผู้สอนแก้ปัญหาโดยการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้และข้อมูลจากการตรวจสอบสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนทุกขนาดไม่มีสื่อการเรียนการสอน และผลการวิจัยยังพบว่า วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่โรงเรียนได้มาจากการจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณที่โรงเรียนได้รับ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรจะต้องพยายามจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับจัดการเรียนการสอน เพราะสื่อการสอนมีบทบาทสำคัญในการช่วยจัดและเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยครูแนะนำและกำกับให้นักเรียนให้สามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ได้แตกต่างกันตามเนื้อหาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ และช่วยครูให้สามารถสอนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องมากขึ้น ส่วนการแก้ปัญหาความไม่เพียงพอของวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน โดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบท สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนทรัพยากรบุคคลมาใช้ประโยชน์ได้

ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการและไม่มีดำเนินการเป็นจำนวนโรงเรียนเท่ากัน โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีการดำเนินการ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ยังไม่มีดำเนินการ สำหรับโรงเรียนที่มีการดำเนินการเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะการนิเทศและติดตามผลเป็นการช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของนักเรียนด้วย ดังที่ สังก อุทรานันท์ (2529: 7) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้รับการนิเทศ และการนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยผ่านตัวกลางคือ ครู" สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนหนึ่ง และโรงเรียนขนาดเล็กมาก ที่ยังไม่มีดำเนินการ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการของการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ดังเช่นงานวิจัยของ รติพร สุภีรัตน์ (2528: 176-177) ได้ศึกษาความเข้าใจและเจตคติของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า "ผู้บริหารและครูซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก มีความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ" และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก มีจำกัด มีงานที่ต้องปฏิบัติมาก อาจไม่มีเวลาคำเนินการในเรื่องนี้ ส่วนวิธีการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า วิธีการที่โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กปฏิบัติได้แก่ การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการสังเกตการสอน ซึ่งกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 187-189) ได้เสนอแนะวิธีการนิเทศภายในไว้ดังนี้

1. การแนะนำเพื่อแก้ปัญหา การปรับปรุงและการริเริ่มงาน
2. การประชุมชี้แจง เพื่อแจ้งข้อมูล
3. การประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน
4. การประชุมอบรม เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ

นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการได้อีกหลายวิธี เช่น การให้ศึกษาเอกสาร การสาธิตการสอน เป็นต้น โรงเรียนควรใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกันตามจุดมุ่งหมาย และสถานการณ์ที่พบ

ส่วนการได้รับการนิเทศและติดตามผลของครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ไม่ได้รับการปฏิบัติในด้านนี้ แสดงว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นขัดแย้งกัน อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีงานด้านอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติมาก เช่น งานบุคลากร งานชุมชน การประชาสัมพันธ์ งานอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ จึงไม่อาจทำการนิเทศได้มากตามความต้องการของครู ซึ่งเป็นไปตามผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารจะนิเทศตามโอกาสที่อำนวย ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสนใจและปฏิบัติการนิเทศและติดตามผลเป็นประจำ เช่นเดียวกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ ดังที่ โรล แอล นิคเลีย์ (Role L. Neagley 1964: 55) ให้ความเห็นไว้ว่า "ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานให้สมดุลย์กันระหว่างหน้าที่การนิเทศและหน้าที่อื่น ๆ อย่างน้อยที่สุดจะต้องใช้เวลาครั้งหนึ่งในการปฏิบัติกิจกรรมด้านนิเทศการสอน" รวมทั้งมีแผนหรือปฏิทินในการนิเทศติดตามผลให้แน่นอน เพื่อให้ครูผู้สอนได้เตรียมตัว

2.3 การจัดการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ครูผู้สอนเตรียมการสอนทุกครั้ง มีการชี้แจงจุดประสงค์ตามแผนการสอนให้นักเรียนทราบทุกครั้ง ที่สอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่มเป็นประจำ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้ง 2 อย่าง เป็นบางครั้ง ใช้สื่อการสอนประเภทของจริง ของจำลอง แผนภาพ แผนภูมิ และแผนผัง มีการชี้แจงข้อบกพร่องในการเรียนให้นักเรียนทราบทุกครั้ง โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จัดกิจกรรมให้

นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทุกครั้งที่มีในแผนการสอน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมากฝึกปฏิบัติเป็นบางครั้ง เพราะใช้การสาธิตแทน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดหมายหลักการของหลักสูตรที่ว่า "การจัดการเรียนการสอน ลูกเสือจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของลูกเสือ ในแง่ของความรู้ ทฤษฎี และฝึกปฏิบัติ (กรมพลศึกษา 2527: 5) โดยเฉพาะการชี้แจงจุดประสงค์ตามแผนการสอนให้นักเรียนทราบ จะทำให้นักเรียนรู้ทิศทางของการเรียน ดังที่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 3-4) กล่าวถึงการสอนที่ดีไว้ว่า "ในการสอนแต่ละครั้ง เด็กควรทราบจุดหมายของการสอนอย่างกระจ่างแจ้ง เพื่อการเรียนการสอนจะได้มุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกัน" การชี้แจงข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียนเป็นสิ่งที่ดี เพราะนักเรียนจะได้ทราบข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงตนเอง ส่วนผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมากมีการฝึกปฏิบัติเป็นบางครั้งเพราะใช้การสาธิตแทนนั้น อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็กมากมีปริมาณนักเรียนน้อย การสาธิตนักเรียนสามารถมองเห็นทุกคน แต่ผู้วิจัยเห็นว่าการสาธิตไม่สามารถทำให้นักเรียนมีทักษะเพียงพอ โดยเฉพาะวิชาลูกเสือเป็นวิชาที่มุ่งให้นักเรียนมีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ถ้านักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดี เช่น การฝึกระเบียบแถว การประชุมกอง เป็นต้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนทุกขนาดไม่มีการจัดสอนซ่อมเสริม และจากการศึกษาปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกัน ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีผลกระทบต่อน้องกัน ดังนั้นครูจึงควรจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523: 45) กล่าวว่า "การสอนซ่อมเสริมต้องเป็นการสอนที่ช่วยเหลือนักเรียนขจัดข้อเสีย หรือข้อบกพร่องของนักเรียนตลอดจนการเรียนที่ไม่ถูกวิธีให้หมดไป"

ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนแต่ละขนาดจัดกิจกรรมต่างกันคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมรอบกองไฟ สำหรับโรงเรียนขนาดกลาง ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมนอกสถานที่ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดให้มีกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเป็นสิ่งดี และควรจัดเป็นประจำ เพราะจะทำให้ให้นักเรียนได้รับรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่เรียน สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ที่เลือกจัดกิจกรรมรอบกองไฟนั้น อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเลือกสอนกิจกรรมลูกเสืออยู่แล้ว กิจกรรมรอบกองไฟเป็นส่วนหนึ่งของการอยู่ค่าย

พักแรม และเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของกิจกรรมลูกเสือ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ พรหมบุญ (2522: 155-164) ที่พบว่า "สิ่งที่นักเรียนชอบมากในกิจกรรมลูกเสือคือ การตั้งค่ายพักแรมลูกเสือในโรงเรียนและการเล่นรอบกองไฟ" การเล่นรอบกองไฟจะกระทำในเวลากลางคืน ระหว่างที่ลูกเสือเดินทางไกลไปอยู่ค่ายพักแรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกลูกเสือให้มีความอดทน อยู่ในระเบียบวินัย รู้จักช่วยตนเอง รู้จักอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนมีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจวิชาลูกเสืออย่างแจ่มแจ้งด้วยการปฏิบัติจริง สำหรับการเล่นรอบกองไฟ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ลูกเสือเกิดความบันเทิง ปลุกใจให้รักชาติและเกิดความรักสามัคคี (อภิษย์ จันทวิมล 2519: 11-16) สำหรับโรงเรียนขนาดกลางที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่เลือกจัดกิจกรรมนอกสถานที่นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติดา โกรศุภมิตร (2529: 99) ที่พบว่า "ครูผู้สอนวิชาลูกเสือจำนวนสูงสุด เห็นว่าการสอนวิชาลูกเสือควรสอนทั้งในและนอกห้องเรียน" เพราะเนื้อหาวิชาลูกเสือมีทั้งสอนในห้องเรียนได้ และจำเป็นต้องสอนนอกห้องเรียน เช่น เรื่องการบำเพ็ญประโยชน์ ธรรมชาติศึกษา ทิศการสำรวจ และการเยือนสถานที่ใกล้เคียง เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยของ พรสวรรค์ ธนภักญา (2509: 64-69) ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า "นักเรียนชอบเรียนในที่กลางแจ้งมากกว่าในห้องเรียน" และลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสอนลูกเสือในกลางแจ้งว่าธรรมชาติของเด็กชายทุกคนชอบการผจญภัยและชีวิตกลางแจ้ง ดังนั้นในการฝึกอบรมลูกเสือทุกประเภท จึงถือว่าการกลางแจ้งเป็นเรื่องสำคัญ (อภิษย์ จันทวิมล 2519: 15-16) นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรจัดหลาย ๆ กิจกรรม เช่น นิทรรศการ บำยนิเทศ เป็นต้น และควรจัดตลอดปีการศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมและรู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการเรียนให้มากที่สุด

ด้านเทคนิคและวิธีสอน ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่ การใช้เกมและเพลง การใช้กระบวนการกลุ่ม หรือการจัดระบบหมู่ และการฝึกปฏิบัติกิจกรรม วิธีสอนที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ และวิธีสอนที่ครูส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติ ได้แก่ การเชิญวิทยากร จะเห็นได้ว่าวิธีสอนที่ครูผู้สอนใช้ปฏิบัตินั้น จะหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถานันดร สุวรรณรัตน์ (2528: 39-40) ที่ว่า "หลักสูตรวิชาลูกเสือส่วนที่เป็นวิชาบังคับมีลักษณะเหมือนวิชาสามัญบังคับอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ฯลฯ คือ เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

โดยมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนเช่นเดียวกับวิชาทั่วไป" และกรมพลศึกษา (2527: (5)) ได้กล่าวถึง "การเรียนวิชาลูกเสือนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของลูกเสือ ในแง่ของความรู้และทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ อาจมีปฏิบัติบ้างในบางเรื่องตามเนื้อหาของหลักสูตร" ดังนั้นวิธีสอนที่ครูเลือกใช้จึงมีส่วนคล้ายกับวิชาสามัญทั่วไป ผลการวิจัยที่พบว่า วิธีสอนที่ครูปฏิบัติบ่อยครั้ง ได้แก่ การใช้เกมและเพลง การใช้กระบวนการกลุ่มหรือการจัดระบบหมู่ และการฝึกปฏิบัติจริงนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติดา โกรศุภมิตร (2529: 94) ที่พบว่า "ครูผู้สอนลูกเสือจำนวนสูงสุดเห็นว่าการใช้เพลงและเกมประกอบการสอนวิชาลูกเสือมีความจำเป็น เพราะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น" และงานวิจัยของ พรสวรรค์ ธนภักญา (2509: 64-69) ที่พบว่า "นักเรียนชอบเรียนภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี" และ ลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า "วิธีที่ได้ผลดีที่สุดในการสอนวิชาลูกเสือคือ การปฏิบัติจริง และการเล่นเกม" (อภิย จันทวิมล 2519: 70) ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนการสอนวิชาลูกเสือเป็นกระบวนการสากลที่เน้นความจริงใจ ความเลื่อมใสศรัทธา ความเป็นมิตรกับลูกเสืออื่น ๆ การเรียนการสอนจึงใช้ระบบความพร้อมเพียงของหมู่คณะเป็นตัวเชื่อมกับขั้นตอนการเรียนวิชาต่าง ๆ ของลูกเสือ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เน้นระบบหมู่เป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นด้วยอย่างยิ่งในการใช้วิธีสอนที่ครูปฏิบัติบ่อยครั้ง

สำหรับวิธีสอนที่ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดไม่ปฏิบัติคือ การเชิญวิทยากร อาจเป็นเพราะว่าการเชิญวิทยากรเป็นเรื่องยุ่งยาก มีขั้นตอนและที่สำคัญต้องมิงงบประมาณสนับสนุน ซึ่งเป็นข้อจำกัดของโรงเรียนประถมศึกษา จึงทำให้ครูไม่เลือกใช้ ผู้วิจัยเห็นว่า การเชิญวิทยากรมาสอน บางครั้งมีความจำเป็นในการเรียนการสอนบางเรื่อง น่าจะมีการเชิญวิทยากรบ้าง และจากระเบียบการเชิญวิทยากรภายนอกมาสอนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดระเบียบให้มีการเชิญได้โดยให้ค่าตอบแทนชั่วโมงละ 50 บาท

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่มีการชี้แจงหลักเกณฑ์และกำหนดวิธีการวัดผลให้นักเรียนทราบทุกครั้ง ก่อนเริ่มสอน มีการวัดและประเมินผลก่อนและหลังการเรียนเป็นบางครั้ง โดยส่วนใหญ่ประเมินในด้านการนำไปใช้และความเข้าใจ ใช้วิธีสังเกตและตรวจผลงานในการวัดผล และนำผลการวัดและประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและชี้แจงให้นักเรียนทราบเพื่อปรับปรุงตนเอง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนได้ปฏิบัติเป็นไปตามหลักการและวิธีการในการวัดผลและ

เพื่อให้การกำหนดนโยบายได้ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ยังประสบปัญหาความร่วมมือของบุคลากร ดังนั้นเมื่อกำหนดนโยบายเสร็จเรียบร้อยแล้วควรประชุมชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าใจในแนวทางเดียวกัน และถ้าให้บุคลากรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างนโยบายด้วยจะทำให้เกิดความร่วมมือดีขึ้น และโรงเรียนขนาดเล็กมาก มีปัญหาการวางแผนปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายหรือแนวปฏิบัติในการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่าง โอฟาริกบุตร (2530: 96) ที่พบว่า "ผู้บริหารส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย" ผู้วิจัยเห็นว่าการวางแผนควรจัดทำในรูปของคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นจากบุคคลที่มีความรู้ในด้านของการวางแผน เพื่อที่จะได้วางแผนให้เป็นไปตามหลักการและวิธีการที่ถูกต้องสอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้

ด้านการจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก มีปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ที่พบว่าตัวครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจในด้านนี้เป็นพิเศษ เพราะเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องและมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจแก้ไขปัญหานี้ได้ด้วยการจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้และขณะเดียวกันก็ฝึกปฏิบัติจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอนไปด้วย หรืออาจจะส่งครูไปอบรมระยะสั้นตามที่หน่วยงานจัด ส่วนผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาที่สำคัญคือ ครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของการกำหนดการสอนและบันทึกการสอน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำการใช้หลักสูตรในโรงเรียนจะต้องหาทางกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของการจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอน อาจเชิญวิทยากรมาช่วยเหลือนำด้านความรู้ในการจัดทำ หรือให้ความสะดวกในบริการต่าง ๆ เช่น การจัดหาเอกสารประกอบการจัดทำ การพิมพ์หรือการเบิกจ่ายวัสดุต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการไม่เพียงพอ และระยะเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาในด้านงบประมาณเป็นปัญหาที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้มีการจัดตั้งงบประมาณทางด้านนี้ไว้โดยเฉพาะ เพื่อสนับสนุนให้ครูมีกำลังใจในการจัดทำกำหนดการสอนและบันทึกการสอน ส่วนปัญหาด้านระยะเวลาในการดำเนินการไม่เพียงพอนั้น อาจเนื่องมา

จากงานของครูผู้สอน ปัจจุบันมีค่อนข้างมาก ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบหมายงานการสอนให้เป็นงานหลัก โดยไม่ให้ทำงานพิเศษมากเกินไป และถ้าจะมอบหมายงานพิเศษให้บ้างก็ควรมีปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการวางแผนแบ่งงานไว้ล่วงหน้า แล้วประชุมชี้แจงก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อครูจะได้ทราบล่วงหน้า และวางแผนจัดเวลาในการทำงานในหน้าที่รับผิดชอบต่อไป

ด้านการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาด มีปัญหาที่สำคัญคือ ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก ที่มีปัญหาครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของลูกเสือ ในเรื่องนี้กลุ่มโรงเรียนและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ น่าจะเข้ามา มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรวิชาลูกเสือและกิจกรรมลูกเสือ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ สำหรับนำไปจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร นอกจากนี้ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาขาดเอกสารประกอบการจัดทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 65-68) ที่พบว่า "ครูขาดแคลนเอกสารประกอบหลักสูตร" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีครูผู้สอนจำนวนมาก แต่มีเอกสารประกอบหลักสูตรน้อย ดังนั้นผู้บริหารจึงควรจัดทำหรือจัดหาให้เพียงพอกับครูผู้สอน ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีปัญหาที่สำคัญคือ งบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการแก้ไขคือ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณให้อย่างเพียงพอ เพราะเอกสารประกอบหลักสูตรมีความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนี้กลุ่มโรงเรียนควรมีเอกสารประกอบหลักสูตรให้โรงเรียนต่าง ๆ ยืมหมุนเวียนกัน

3.2 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

ด้านการเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนทุกขนาด มีปัญหาที่สำคัญคือ พื้นฐานความรู้ความสามารถของครูต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าข้อมูลทั่วไปด้านสถานภาพของครูผู้สอน ชี้ให้เห็นว่ามีครูที่ผ่านการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ ร้อยละ 61.48 และไม่เคย ร้อยละ 38.52 ทำให้พื้นฐานความรู้ในด้านลูกเสือของครูต่างกัน แนวทางที่จะแก้ไขได้คือ จัดส่งครูไปเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือให้ครบทุกคน ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาที่สำคัญคือ มีงานที่รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาเตรียมตัว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 63-65) ที่พบว่าครูผู้สอนวิชา

ลูกเสือมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ไม่ได้สอนวิชาลูกเสืออย่างเดียว และมีงานพิเศษด้วย" ผู้วิจัย เห็นว่าการมอบหมายงานพิเศษนอกเหนือจากการงานสอนให้กับครูผู้สอนนั้น ควรจะมีปฏิทินการ ปฏิบัติงานให้แน่นอน เพื่อครูจะได้วางแผนจัดเวลาได้ถูกต้องทำให้มีเวลาสำหรับเตรียมการด้าน งานสอนได้ดียิ่งขึ้น

ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร

การจัดครูเข้าสอนวิชาลูกเสือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียน ทุกขนาด ส่วนใหญ่มีปัญหาคือ ขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการสอนลูกเสือและจำนวน ครูมีไม่เพียงพอที่จะสอนวิชาลูกเสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 61-64) ที่พบว่า "ครูผู้สอนวิชาลูกเสือมีไม่เพียงพอและขาดทักษะการสอนวิชาลูกเสือ" ผู้วิจัย คิดว่าแนวทางแก้ไขที่พึงจะกระทำได้คือ จัดส่งบุคลากรในโรงเรียนที่สอนวิชาอื่นไปเข้ารับการ อบรมหรือสัมมนาทั้งหลักสูตรวิชาลูกเสือและหลักสูตรกิจกรรมลูกเสือ หรือถ้าเป็นโรงเรียนขนาด ใหญ่ และขนาดกลาง โรงเรียนควรจัดการอบรมภายในโรงเรียน โดยใช้วิทยากรของโรงเรียน ที่มีความชำนาญอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก อาจรวมกลุ่มกันจัด อบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรลูกเสือ

การบริการวัสดุหลักสูตรวิชาลูกเสือ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาคือ งบประมาณดำเนินการมีไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็กมากมีปัญหาคือ ขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความเข้าใจ ส่วนครูผู้ สอนในโรงเรียนทุกขนาด มีปัญหาคือ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนมีไม่เพียง พอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 59) ที่พบว่า "ปัญหาการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสืออันดับแรกคือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ" ผู้ วิจัยเห็นว่าการที่มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ อาจเนื่องมาจากการขาดบ งบประมาณในการจัดซื้อจัดหานั้นเอง การขาดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนนี้จะส่งผลให้ การเรียนการสอนวิชาลูกเสือไม่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวัง รวมทั้งการขาดครูผู้ดำเนินการที่มี ความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ เป็นสิ่งที่ควรต้องรีบแก้ไขโดยด่วน ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางแก้ไขที่ อาจทำได้คือ

1. ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ควรมีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการ

สอนวิชาลูกเสืออย่างเพียงพอให้โรงเรียนภายในกลุ่มยี่มีใช้ ซึ่งอาจจัดหาและจัดทำโดยใช้งบประมาณของกลุ่มโรงเรียน

2. ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม ผลิตสื่อการเรียนการสอนวิชาลูกเสือโดยเฉพาะ รวมทั้งอบรมผู้ดำเนินการในด้านนี้ให้มีความรู้ความเข้าใจด้วย

3. ควรมีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในส่วนที่ทำได้ให้มากที่สุด

ด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมากส่วนใหญ่มีปัญหาคือ ขาดครูผู้ดำเนินการที่มีความรู้ความสามารถซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา เขาวนชลกร (2525: 245-255) พบว่า "ขาดผู้นิเทศภายในโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจวิธีดำเนินงานนิเทศภายใน" และงานวิจัยของ สมหมาย พึ่งทองหล่อ (2530: 70) ที่พบว่า "ในโรงเรียนยังขาดผู้นิเทศภายในอยู่เป็นจำนวนมาก" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะด้าน ผู้นิเทศรวมทั้งผู้บริหารอาจจะยังไม่เคยผ่านการอบรมด้านการนิเทศและติดตามผลมาก่อน โดยเฉพาะผู้บริหารควรมีความรู้ทางด้านนี้เป็นอย่างดี เพราะงานนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรถือเป็นงานหลักงานหนึ่งของผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงควรขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์จังหวัดหรืออำเภอ เพื่อจัดฝึกอบรมให้ความรู้ทางด้านการนิเทศแก่ผู้นิเทศภายในโรงเรียน และสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่ปฏิบัติได้ผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการนิเทศ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก และเล็กมาก มีปัญหาไม่มีเวลาดำเนินงานเนื่องจากงานอื่นมาก แนวทางแก้ไขอาจทำได้โดยจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้แน่นอน เพื่อจะได้วางแผนดำเนินการได้ถูกต้องแน่นอน สำหรับโรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาคือ ขาดเครื่องมือดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ แนวทางที่พอจะแก้ไขได้คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศและการติดตามผลโดยเฉพาะ โดยขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์จังหวัดและอำเภอเป็นวิทยากร

3.3 การจัดการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาที่สำคัญคือ ความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2529: 177) ที่พบว่า "ครูผู้สอนประสบปัญหาความรู้พื้นฐานของนักเรียนต่างกัน" ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางแก้ไขที่อาจทำได้คือ ครูต้องใช้เวลาในการสอนเนื้อหาในบทเรียนให้มาก และมีทักษะอย่างเพียงพออาจจะต้องสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนอ่อนเป็นประจำ

ด้านกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาที่สำคัญคือ เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ ในโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก มีปัญหาที่สำคัญคือ ความพร้อมของครูที่จัดกิจกรรม ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางแก้ไขที่น่าจะทำได้สำหรับโรงเรียนทุกขนาดคือ ควรมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แน่นอนว่าจะจัดกิจกรรมอะไร ใช้เวลาช่วงไหน ตลอดทั้งปีการศึกษา ให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบโดยเฉพาะ และมีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทราบโดยทั่วกัน น่าจะทำให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเทคนิคและวิธีสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาทักษะการสอนในเทคนิคและวิธีสอนบางประเภท และโรงเรียนขนาดใหญ่ยังมีปัญหาไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีสอนใหม่ ๆ อาจเป็นเพราะว่าวิชาลูกเสือมีลักษณะการสอนในบางกิจกรรมเป็นพิเศษต่างจากการสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง ระเบียบแถว เกมลูกเสือ ระบบหมู่ การเปิดประชุมกอง ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะต้องอาศัยเทคนิควิธีสอนเฉพาะด้าน ลอร์ด เบเคน เพาเวลล์ ได้เสนอแนะการฝึกอบรมลูกเสือไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การเตรียม มีแผนกำหนดงานและอุปกรณ์พร้อม
- ขั้นที่ 2 การสาธิต แสดงให้เห็นการกระทำและผลที่ได้รับ
- ขั้นที่ 3 การอบรม บรรยายให้ทราบว่าจะต้องทำอะไรโดยละเอียด
- ขั้นที่ 4 การลอกแบบ ลูกเสือลงมือกระทำด้วยตนเอง
- ขั้นที่ 5 การซักถาม ผู้สอนถามเด็กหรือให้เด็กถาม

(อภัย จันทวิมล 2529: 7)

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางแก้ไขอาจทำได้โดยจัดให้มีการฝึกอบรม เรื่องเทคนิคและวิธีสอนเกี่ยวกับวิชาลูกเสือโดยตรง ในระดับกลุ่มโรงเรียน โดยเชิญผู้อำนวยการ

สอนวิชาลูกเสือโดยเฉพาะมาเป็นวิทยากร เช่น ศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษาประจำจังหวัด

ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่ชัดเจนของเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล อาจเนื่องมาจากการประเมินผลวิชาลูกเสือต้องประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 ซึ่งกรมวิชาการไม่ได้กำหนดเกณฑ์การผ่านของแต่ละจุดประสงค์ไว้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน (สมศักดิ์สินธุ์ประเวช 2528: 10) อาจทำให้ผู้สอนเกิดความไม่มั่นใจว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยประชุมชี้แจงให้ครูได้เข้าใจ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กมีปัญหาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ และโรงเรียนขนาดเล็กมากมีปัญหาการสร้างและใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วังภาอารีรัตน์ (2523: 82) ที่พบว่า "ครูขาดเครื่องมือในการวัดผล" แนวทางแก้ไขที่อาจทำได้คือการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการสร้างและเทคนิคการใช้ เครื่องมือรวมทั้งเร่งผลิตเครื่องมือในการวัดและประเมินผล เพื่อให้ครูนำไปใช้

ผลการตรวจสอบเอกสารหลักสูตรวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 มีประเด็นที่น่าสนใจมีปรากฏดังนี้

1. การตรวจสอบเอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรในด้านปริมาณ
 - 1.1 เอกสารคู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 (หลักสูตรวิชาลูกเสือ) กรมพลศึกษาจัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมาก ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารเล่มนี้ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอ สาเหตุที่โรงเรียนแต่ละขนาดมีเอกสารไม่เพียงพอหรือไม่อาจเนื่องมาจากกรมพลศึกษา ซึ่งเป็นผู้จัดทำเอกสารเล่มนี้เพื่อแจกให้โรงเรียนประถมศึกษาตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน และมีข้อสงสัยก็คือ โรงเรียนขนาดเล็กมากที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารเล่มนี้ ซึ่งความเป็นจริงน่าจะมีเอกสารเล่มนี้อย่างเพียงพอ อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรวิชาลูกเสือจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมสร้างนิสัย ซึ่งมีคาบเวลาสอนประมาณสัปดาห์ละ 2 คาบ เท่านั้นทำให้ผู้บริหารไม่สนใจที่จะจัดให้มี ผู้วิจัยมีความเห็นว่าโรงเรียนควรจัดให้มีเอกสารเล่มนี้อย่างเพียงพอ ทั้งนี้เพราะว่าเอกสารเล่มนี้ได้

นำสาระของหลักสูตรมาไว้และเสนอแนวการใช้หลักสูตรอยู่ในเล่มเดียวกัน

1.2 เอกสารแผนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี ระดับประถมศึกษา กรมวิชาการหรือกรมพลศึกษา หรือมูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมาก ไม่มีเอกสารเล่มนี้ และมีเพียงพอเท่ากัน เอกสารเล่มนี้เป็นเอกสารที่มีหน่วยงาน 3 หน่วยงานจัดพิมพ์คือ กรมวิชาการ กรมพลศึกษา และมูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติ โดย 2 หน่วยงานแรกพิมพ์เพื่อแจกจ่ายให้กับโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนมูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดพิมพ์เพื่อจำหน่าย สาเหตุที่โรงเรียนแต่ละขนาดมีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอหรือไม่มี อาจเนื่องมาจากเอกสารเล่มนี้จะเป็นเอกสารที่จัดพิมพ์แผนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไว้ในเล่มเดียวกัน และได้แจกให้โรงเรียนไม่ครบทุกชั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเอกสารเล่มนี้มีความสำคัญที่โรงเรียนจะต้องมีเพราะเป็นเอกสารที่ครูต้องใช้ประกอบการสอน

1.3 เอกสารแผนการสอนวิชาลูกเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองปทุมธานี จัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดเล็กมาก มีเอกสารเล่มนี้เพียงพอ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนทุกขนาดจะมีเอกสารเล่มนี้ แต่สาเหตุที่โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีไม่เพียงพอ นั้นอาจเนื่องมาจากเอกสารเล่มนี้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองปทุมธานีเป็นผู้จัดทำและจัดพิมพ์ โดยนำแผนการสอนวิชาลูกเสือมาจัดทำเป็นแผนการสอนย่อย มีลักษณะคล้ายบันทึกการสอนที่ใช้สอนแต่ละครั้งได้ และแจกให้กับโรงเรียนประถมศึกษาทั้งจังหวัด โรงเรียนละ 6 เล่ม ทำให้โรงเรียนที่มีชั้นเรียนเกิน 6 ชั้นมีเอกสารเล่มนี้ไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่าเอกสารเล่มนี้อาจใช้แทนเอกสารแผนการสอนที่กรมพลศึกษาจัดทำได้ โรงเรียนควรจัดให้มี

1.4 เอกสารหนังสือวิชาลูกเสือ ตามหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 มูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาดไม่มีเอกสารเล่มนี้ อาจเป็นเพราะว่าเอกสารเล่มนี้มูลนิธิคณะลูกเสือแห่งชาติจัดทำ และจัดพิมพ์เพื่อจำหน่าย โรงเรียนอาจไม่เห็นความสำคัญ ผู้วิจัยเห็นว่า เอกสารเล่มนี้เป็นเอกสารรายละเอียดต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับประกอบการเรียนของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนไม่จำเป็นต้องมีให้ครบ

ทุกชั้นเรียนหรือครบตามจำนวนนักเรียน แต่ควรมีไว้ในห้องสมุดเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า
 ดั้งที่กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 21) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชา
 ลูกเสือไว้ว่า "กระทรวงศึกษาธิการมีได้กำหนดให้มีหนังสือเรียน เพราะได้พิจารณาเห็นว่าการ
 อ่านหนังสือไม่อาจปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีต่าง ๆ ได้ เช่น ความมีระเบียบวินัย ฯลฯ ให้แก่
 นักเรียนได้ นอกจากจะต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริง ๆ"

1.5 เอกสารหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา กรมพลศึกษา
 และกรมวิชาการจัดพิมพ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารเล่มนี้ สาเหตุ
 ที่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารเล่มนี้อาจเป็นเพราะว่า เอกสารเล่มนี้เป็นเอกสารที่กรมพลศึกษา
 จัดทำร่วมกับกรมวิชาการเพื่อแจกให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน แต่โรงเรียนอาจไม่ได้
 นำไปลงทะเบียนหรืออาจทำหาย ซึ่งเอกสารเล่มนี้จะมีรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาของหลักสูตรบาง
 เนื้อหา ซึ่งโรงเรียนควรมีไว้ในห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า

ในด้านสภาพของเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีเอกสารฯ ส่วนใหญ่จะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้
 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการรักษาสภาพของเอกสารไว้เป็นอย่างดี ไม่ชำรุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี

เอกสารทั้ง 5 เล่มนี้เป็นเอกสารหลักที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ
 ซึ่งบางเล่มโรงเรียนควรมีใช้อย่างเพียงพอ บางเล่มอาจมีเพื่อไว้ในห้องสมุดเพื่อให้ครูและ
 นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารทั้ง 5 เล่ม เรียงตามลำดับความสำคัญ
 ที่โรงเรียนควรมีดังนี้

1. คู่มือการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 โรงเรียนควรมีไว้อย่างเพียงพอ
2. แผนการสอนวิชาลูกเสือ เนตรนารี ระดับประถมศึกษา โรงเรียนควรมีไว้อย่างเพียงพอ และครบตามจำนวนครูผู้สอน
3. แผนการสอนวิชาลูกเสือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนควรมีไว้
 อย่างเพียงพอ
4. หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา โรงเรียนควรมีไว้ใน
 ห้องสมุดเพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

5. หนังสือวิชาลูกเสือ ตามหลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2528
โรงเรียนควรมีไว้ในห้องสมุด เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

2. การตรวจสอบสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ในด้านปริมาณและสภาพ

สื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนวิชาลูกเสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในด้านปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาดส่วนใหญ่จะไม่มีสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนกำหนดไว้ อาจเป็นเพราะว่างงบประมาณในการจัดซื้อจำกัด ซึ่งโรงเรียนอาจพิจารณาเห็นว่าควรจัดซื้อในกลุ่มประสบการณ์ที่จำเป็นก่อน มีข้อน่าสังเกตจากผลการวิจัยคือ โรงเรียนจะมีสื่อบางชนิดใช้อย่างเพียงพอ เช่น สื่อชุดพระบรมฉายาลักษณ์ ภาพพระราชกรณียกิจ และเอกสารเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้ประกอบการสอนได้มากกว่า 1 กลุ่มประสบการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าการที่โรงเรียนทุกขนาดที่ส่วนใหญ่ไม่มีสื่อการเรียนการสอนตามแผนการสอนกำหนดนี้น่าจะมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือเป็นอย่างมาก และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 หน่วยงานคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการ และกรมพลศึกษา ควรจะได้จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ครบ

สำหรับในด้านสภาพของสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่มีสื่อการเรียนการสอน ส่วนใหญ่สื่อจะมีสภาพสมบูรณ์ใช้งานได้ แสดงว่าโรงเรียนมีการรักษาสภาพของสื่อการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ไม่ชำรุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี

จากผลการวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี สรุปได้ว่าในด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน และการจัดปัจจัย และสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามหลักการและวิธีการของการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กมากนั้น จะมีปัญหาในหลายประการที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับในด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ครูผู้สอนในโรงเรียนทุกขนาด ส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการสอนและหลักการนำหลักสูตรไปใช้

ประเมินผล และเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 ที่ว่า "ให้โรงเรียนประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียน" โดยเฉพาะการนำผลการประเมินชี้แจงให้นักเรียนทราบเพื่อปรับปรุงตนเอง นับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะถ้านักเรียนมีจุดบกพร่องในด้านใดหรือส่วนใดแล้ว ผู้สอนก็สามารถที่จะทำการสอนซ่อมเสริมได้ตรงจุด ขณะเดียวกันผู้เรียนก็สามารถที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนนั้น ๆ เป็นการให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง และจากผลการวิจัยที่พบว่า วิธีการวัดผลและประเมินผลที่โรงเรียนทุกขนาดปฏิบัติคือ การสังเกตและการตรวจผลงานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพ วัฒนพงศ์ (2525: 153) และวัลภา อารีรัตน์ (2523: บทคัดย่อ) ที่พบว่า "ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา ครูผู้สอนปฏิบัติมากในการวัดผลคือ การสังเกตและตรวจผลงาน" ซึ่งจากคำอธิบายประกอบคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 94/2528 ในหลักการและเหตุผลว่า "กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนทำการสอนโดยเน้นให้นักเรียนดำรงชีวิตอยู่บนรากฐานแห่งคุณธรรม มีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทนและความตรงต่อเวลา ความประหยัด ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์" (เสนีย์ พิทักษ์อรุณพิ 2528: 36) จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมทั้งสิ้นที่ต้องอาศัยการสังเกตขั้นตอนการปฏิบัติและตรวจผลงานที่เกิดขึ้น จึงเป็นการเหมาะสมที่จะใช้ทั้ง 2 วิธีในการวัดและประเมินผลการเรียน แต่อย่างไรก็ตามการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลาย ๆ วิธี เช่น การสัมภาษณ์และ การใช้แบบทดสอบ บางครั้งก็มีความจำเป็นที่ครูผู้สอนควรใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตและตรวจผลงานในบางจุดประสงค์ บางเนื้อหา

3. ปัญหาในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

ด้านนโยบายในการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกขนาดมีปัญหาที่สำคัญคือ นโยบายหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพและปัญหาของโรงเรียน การกำหนดนโยบายควรกำหนดขึ้นจากสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนส่วนหนึ่งประกอบด้วยนโยบายของหน่วยเหนือที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีข้อมูลและสารสนเทศของโรงเรียนให้พร้อม อาจมีคณะกรรมการรับผิดชอบ โดยเฉพาะ

แต่อย่างไรก็ดี โรงเรียนทุกขนาดจะประสบปัญหาอยู่ในหลายประการที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนเอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หน่วยงานระดับปฏิบัติ

1.1 โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือให้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดเตรียมวัสดุหลักสูตรทั้งด้านเอกสารและสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ และจัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ รวมทั้งการประชุมสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือในระดับโรงเรียนด้วย

1.2 กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ควรให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านของสื่อการเรียนการสอน ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอเพื่อให้โรงเรียนภายในกลุ่มยืมหมุนเวียนกันใช้ รวมทั้งการจัดประชุม/อบรม/สัมมนา เกี่ยวกับการนำหลักสูตรวิชาลูกเสือในด้านต่าง ๆ และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของโรงเรียน ภายในกลุ่ม และควรให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมาก พร้อมทั้งมีการนิเทศติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

1.3 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรปฏิบัติและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ควรพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอนทุกคน ให้มีความเข้าใจในการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดอบรม สัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ

1.3.2 ควรนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 อย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ

1.3.3 ควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ กรมวิชาการ และกรมพลศึกษา ในการจัดทำเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และเอกสารต่าง ๆ เพื่อแจกให้โรงเรียนอย่างทั่วถึง

1.3.4 ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการในเรื่องของวิชาลูกเสือ พุทธศักราช 2528 โดยเฉพาะ

2. หน่วยงานระดับนโยบาย

2.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเพื่อปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประสานงานกับกรมวิชาการและกรมพลศึกษา ในการจัดทำเอกสารหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนเพื่อแจกให้โรงเรียน รวมทั้งจัดอบรมหรือสัมมนาศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์อำเภอ เพื่อเป็นวิทยากรจัดอบรมในจังหวัดต่อไป

2.2 กรมวิชาการและกรมพลศึกษา ควรประสานงานกันในการพัฒนาหลักสูตรวิชาลูกเสือ ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดทำเอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน แจกให้โรงเรียนอย่างเพียงพอ รวมทั้งจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาลูกเสือให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2528
2. ควรศึกษาความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาลูกเสือ
3. ควรศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาลูกเสือระดับประถมศึกษาด้วยการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ